

Katrineholms kommun
Bildningsnämnden
641 80 Katrineholm

Genomförd kvalitetsgranskning av gymnasieskolors förmåga att få alla elever att fullfölja sin utbildning

Skolhuvudman: Katrineholms kommun
Skola: Duveholmsgymnasiet

Skolinspektionen har genomfört en kvalitetsgranskning av gymnasieskolors förmåga att få alla elever att fullfölja sin utbildning. Granskningen har riktats mot en gymnasieskola hos var och en av 27 huvudmän över hela landet (7 fristående och 20 kommunala), däribland ovanstående.

Granskningen har inriktats på hur skolan och skolhuvudmannen har tagit sitt ansvar och lyckats med sitt nationella uppdrag. Syftet med kvalitetsgranskningen är att den ska leda till förbättringar i verksamheterna så att andelen elever som fullföljer sin utbildning med slutbetyg och grundläggande behörighet till vidare studier ökar.

Granskningen utgår från de mål och krav som riksdagen och regeringen beslutat om och som skolan är skyldig att leva upp till, bland annat i skollagen (SL), läroplanen (Lpf) och gymnasieförordningen (GyF).

Varje skola har granskats av två inspektörer, som besökt skolan under två dagar. De har intervjuat elever, föräldrar, lärare, annan personal, rektor och företrädare för huvudmannen. Granskningen har även innefattat vissa lektionsbesök. Andra typer av underlag för Skolinspektionens bedömningar har varit statistik över elevernas kunskapsresultat och studieavbrott samt olika dokument som skolan har upprättat och telefonintervjuer med elever som avbrutit studierna. Till detta kommer en självvärdering, som rektor ombetts att genomföra tillsammans med företrädare för skolans elever och lärare samt annan personal som är berörd av granskningsområdet, exempelvis studie- och yrkesvägledare och företrädare för elevhälsan.

Kvalitetsgranskningen har inriktats mot ett urval av aspekter på det granskade området. Dessa är härledda ur vad som är centralt i det nationella uppdraget och vad som genom kunskapsbildningen på området (forskning, utvärdering, hittillsvarande inspektionsresultat) framstår som betydelsefulla faktorer eller frekventa svagheter. För varje aspekt tecknas bilden av ett förväntat tillstånd, som utgör kvalitetsgranskningens bedömningsnorm och förändringsmål. Det är format av det nationella utbildningsuppdragets mål och krav samt kunskapsbildningens rön om samband som påvisar funktionsduglighet eller brist på sådan.

Det förväntade tillståndet för varje granskningsaspekt ska ses som ett uttryck för huvudmannens och skolans skyldigheter gentemot eleverna och samhället. Därmed står elevens rättigheter i centrum för kvalitetsgranskningen. Övergripande är elevens rätt till en likvärdig utbildning.

Dnr 2008:350
2 (14)

Statistik

Den granskade skolhuvudmannens förmåga att få alla elever att fullfölja sin gymnasieutbildning illustreras med följande statistik, hämtad från Skolverkets databaser.

Tabell 1. Antalet nybörjare på skolan

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Skolan totalt	338	374	356	370	391	400	380	373
<i>därav</i>								
Nationellt program	265	297	284	285	294	282	254	272
Barn- och fritid (BF)	26	17	24	14	13	0	10	22
Bygg (BP)	13	22	21	20	20	39	34	36
Estetiska (ES)	26	29	31	30	22	25	38	30
Fordon (FP)	16	21	26	27	28	24	24	24
Handels- och adm. (HP)	13	20	23	22	24	0	0	0
Hantverk (HV)	9	9	7	10	9	11	11	0
Medie (MP)	18	17	18	18	17	29	36	39
Naturvetenskap (NV)	41	59	62	42	68	58	35	41
Samhällsvetenskap (SP)	103	103	72	102	93	96	66	80
Specialutformat program (SM)	17	14	7	11	21	18	19	19
Industri (IP)	0	0	0	0	21	18	19	19
- Teknikprogrammet (TE)	17	14	7	11	0	0	0	0
Individuellt program (IV)	56	63	65	74	76	100	107	82
- PRIV	0	0	32	43	44	24	23	15
- IV	56	63	9	0	26	52	60	40
- IIVIK	0	0	24	31	6	24	24	27

Källa: Skolverkets statistik (uppgifterna gäller per den 15 oktober respektive år)

Tabell 2. Resultatmätt för elever som startat sin gymnasieutbildning på skolan

	Nybörjare 2001		Nybörjare 2002		Nybörjare 2003		Nybörjare 2004	
	Skolan	Riket	Skolan	Riket	Skolan	Riket	Skolan	Riket
Antal nybörjare	338	106 252	374	109 826	356	112 593	370	118 668
Nybörjarnas genomsnittliga meritvärde från årskurs 9								
Totalt	185	201	189	202	197	203	194	204
Exkl. elever med IV som startprogram	203	213	209	214	213	215	213	217
Andel (%) av nybörjarna som erhållit slutbetyg inom 4 år								
Totalt	69	75	74	75	75	75	74	75
Exkl. elever med IV som startprogram	79	82	83	82	85	82	85	82
Andel (%) av nybörjarna som erhållit slutbetyg från startskolan inom 4 år								
Totalt	66	67	69	68	69	68	66	68
Exkl. elever med IV som startprogram	76	75	79	75	80	75	77	75
Andel (%) av nybörjarna med grundläggande behörighet till universitet och högskola inom 4 år								
Totalt	60	67	66	67	66	67	65	67
Exkl. elever med IV som startprogram	71	74	75	74	77	74	78	74
Andel (%) av nybörjarna med lägst betyget Godkänt i alla kurser i slutbetyget inom 4 år								
Totalt	43	48	48	48	50	48	46	48
Exkl. elever med IV som startprogram	51	53	54	53	59	53	57	53
Genomsnittlig betygspoäng för nybörjarna som erhållit slutbetyg inom 4 år								
Totalt	13,8	14,1	14,0	14,1	14,1	14,1	13,6	14,1
Exkl. elever med IV som startprogram	14,0	14,2	14,3	14,2	14,3	14,2	13,9	14,2

Källa: Skolverkets statistik

1. Strategi för att alla elever ska fullfölja utbildningen

Gymnasieskolan syftar till att ungdomar skall genomgå en fullständig gymnasieutbildning (Lpf 1.3). Det krävs att skolhuvudmannen och skolan har en strategi för att utforma utbildningen så att detta blir möjligt för alla elever. Målet är att varje elev fullföljer utbildningen på ett nationellt eller specialutformat program (eller på en motsvarande utbildning i en fristående skola) fram till ett slutbetyg. Dessutom eftersträvas att eleven når kunskapsmålen – d.v.s. får lägst betyget Godkänt – i alla ingående kurser eller åtminstone i de 90 procent av kurspoängen som ger grundläggande behörighet till högskolestudier. Utbildning är en komplex verksamhet och en sådan strategi måste avse helheten av skolans insatser. Strategin måste också först och främst vara proaktiv, d.v.s. redan från början utformad så att varje elev kan lyckas med utbildningen (i motsats till reaktiv, som innebär att rätta till i efterhand när problem redan har uppstått).

Hur man avser att nå de nationella målen för utbildningen, som är fastställda av riksdag och regering, ska – för kommunal verksamhet – redovisas i skolans *arbetsplan*, som beslutas av rektor, och i kommunens *skolplan*, som antas av kommunfullmäktige (2 kap 8 § SL, 1 kap 13 § GyF, Lpf 2.6). Arbetsplanen ska utarbetas under medverkan av lärare, övrig be-

Beslut

Dnr 2008:350

4 (14)

rörd personal och representanter för eleverna. Dessa grundläggande dokument bör innehålla information om hur skolan arbetar för att alla elever ska kunna klara av en fullständig utbildning. Vad skolplanen och arbetsplanen säger måste också vara känt av dem som är berörda: rektor, lärare, annan personal, elever och föräldrar. För att vara meningsfull måste strategin också tillämpas i praktiken och vara effektiv för sitt syfte.

Skolans rektor är chef för lärarna och övrig personal och har ansvar för att verksamheten som helhet inriktas på att nå de nationella målen, och rektor har ansvar för skolans resultat (Lpf 2.6). Rektor ska verka som pedagogisk ledare för skolan och särskilt arbeta för att utbildningen utvecklas, i syfte att eleverna ska nå målen för utbildningen (Lpf 2.6, 2 kap 2 § SL).

Forskning visar att särskilda insatser behövs för att förebygga studieavbrott hos elever som enligt erfarenhet löper större risk att inte lyckas med sin utbildning. Detta gäller t ex elever med utländsk bakgrund, elever vars föräldrar har kortare utbildning, elever på yrkesförberedande och individuella program samt elever på utbildningar där de tillhör det underrepresenterade könet.

Skolinspektionens bedömning

I den skolplan som har gällt fram till och med 2008 betonas på olika sätt huvudmannens visioner under olika rubriker. Den innehåller beskrivningar om att eleverna ska ha goda förutsättningar för att genomföra sina studier och den värdegrund verksamheten omfattar ska hindra utanförskap. Alla elevers lika värde betonas. Ett prioriterat område är uppföljning av elever som gör avbrott i sina studier.

Av intervjuer med huvudmannens företrädare framgår att man inte är nöjd med den rådande situationen och att man därför har vidtagit åtgärder som bl.a. innebär en ny organisation av studie- och yrkesvägledning på grundskolan samt tillsättande av en rektor som finns både inom grund- och gymnasieskolan.

Genom beredskap för att motverka frånvaro och ett flexibelt sätt där skolans elevvårdande personer i form av skolpsykolog, studie- och yrkesvägledare med flera ska tillgodose elevernas behov och förmå dem att avsluta sina studier enligt studieplanen, anges som exempel på åtgärder för att implementera huvudmannens visioner. Kommunen erbjuder ett brett utbud men efterfrågan på några program, t.ex. Byggprogrammet, har ökat vilket innebär att antalet elever som erhållit sitt andrahands- och tredjehandsval också har ökat. Därmed riskeras andelen som gör avbrott att stiga.

Duveholmsgymnasiet har nyligen gått över till en organisation med fyra nya rektorer. Skolan har tidigare haft tre, relativt självständiga, rektorsområden och detta betyder att en gemensam strategi för att förhindra och motverka avbrott inte finns. Det har istället varit upp till varje rektor hur man t.ex. organiserar elevvårdsarbetet. Av intervjuer med lärare framgår att medvetenheten om antalet avbrott och anledningarna till detta är mycket skiftande. I viss utsträckning skiljer sig också rutinerna för uppföljning av elevernas situation mellan programmen.

Skolan har ett system där en lärare är ansvarig för en grupp elever som mentor. Mentorns betydelse betonas i intervjuer med huvudman och skolledning. En gemensam

plattform för detta arbete har inte framkommit utan det är upp till varje lärare att utforma detta uppdrag. Av elevintervjuer bekräftas bilden av att det är mycket olika hur lärarna agerar.

Skolinspektionen bedömer att Duvholmsgymnasiet inte har en tydlig strategi som genomstrar skolan i avsikt att förebygga och förhindra avbrott. Av intervjuer framgår dock att den nya skolledningen inser behovet och har vidtagit åtgärder som hittills inte går att utvärdera.

2. Kontroll över vilka resultat som nås och deras orsaker

Skolhuvudmannen, rektor och lärarna har – på var sin nivå – ansvar för att de nationella målen uppfylls och bestämmelserna följs (1 kap 12 § SL). För detta måste de kontinuerligt och systematiskt skaffa sig en bild av vilka resultat eleverna når och hur framgångsrika skolans insatser är. Detta gäller för både skolan som helhet och den enskilda eleven.

Rektor ska se till att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, skolplanen och arbetsplanen (Lpf 2.6, 1 kap 13 § GyF). Kommunen ska kontinuerligt följa upp och utvärdera skolplanen (2 kap 8 § SL). Skolans lärare ska utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna, utifrån de nationella målen (Lpf 2.3).

För att ta ansvar för verksamhetens resultat krävs inte bara en beskrivning av vilka resultat som nåtts och en bedömning av hur de förhåller sig till de nationella målen. För att kunna förbättra verksamheten måste också orsakerna bakom resultaten bedömas, framför allt kvaliteten i undervisningen. Detta är en uppgift för rektor, som är ansvarig för skolans resultat och utveckling och ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan (2 kap 1 § SL). För ökad måluppfyllelse är det viktigt att rikta fokus mot framför allt orsaker i verksamheten – inte individen som verksamheten i stället ska anpassas efter. Forskning visar att det omvända ofta dominerar.

I en skriftlig kvalitetsredovisning ska skolan – och kommunen – varje år ge en samlad bedömning av i vilken utsträckning de nationella målen för utbildningen har förverkligats och en redogörelse för vilka åtgärder man avser vidta för ökad måluppfyllelse. Den centrala frågan om hur skolan lyckats med utmaningen att alla elever ska fullfölja sin utbildning bör behandlas i kvalitetsredovisningen. Redovisningen ska utarbetas under medverkan av lärare, övrig personal och elever, och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet (Förordning om kvalitetsredovisning inom skolväsendet).

Skolinspektionens bedömning

Det finns inom kommunen ett brett underlag av statistik för att kunna analysera och bedöma vilka åtgärder som ska vidtas för att höja andelen som fullgör sin gymnasieutbildning. I skolans kvalitetsredovisning framgår att man är medveten om frånvarostatistiken och det anges att man inte nått målen i skolplanen. Ingen frånvaro- eller av-

Beslut

Dnr 2008:350
6 (14)

brottsstatistik redovisas men det anges att frånvaro har minskat på flera program jämfört med föregående år.

Statistik redovisas inte i skolans kvalitetsredovisning men finns noterad i kommunens som omfattar hela skolområdet. I denna finns omfattande statistik som bl.a. visar andelen som avbröt sina studier läsåret 2006/07. Redovisningen visar att Duveholmsgymnasiet hade den högsta andelen elever som gjorde avbrott, drygt 10 procent under höstterminen och nästan 7 procent under vårterminen 2007. Det anges också anledningen till avbrott, vilket varierade mellan andra studier, sjukdom, arbete eller ingen känd anledning. Flertalet elever som gjorde avbrott studerade inom individuellt program.

Skolinspektionen bedömer att det finns god uppföljning och en medvetenhet om hur situationen ser ut på kommunnivå. Av intervjuer med lärare framgår dock att man inte är medveten om hur detta skiljer sig mellan programmen och ibland heller inte hur det ser ut på den utbildningen man representerar. Av elevintervjuer framgår att det skiftar mycket hur lärarna följer upp frånvaron. En noggrann analys av orsakerna som helhet till situationen på Duveholmsgymnasiet saknas och leder därför inte till adekvata insatser för att förbättra måluppfyllelsen.

3. Utbud av passande utbildningar

Alla ungdomar ska – oberoende av kön, geografisk hemvist, sociala och ekonomiska förhållanden – ha lika tillgång till gymnasieutbildning (1 kap 2 § SL). Ungdomar ska så långt möjligt erbjudas plats på den utbildning de själva önskar. Kommunen ska erbjuda ett allsidigt urval av nationella program och antalet platser ska anpassas till elevernas önskemål (5 kap 5 § SL). Eleverna har också rätt att fullfölja utbildningen på det program och den inriktning som de tagits in och påbörjat studierna på, också efter flytt till annan ort (5 kap 16–17 §§ SL). Forskning visar att studieavbrott är vanligare bland elever som inte kommit in på den utbildning de helst vill gå.

Rektor ska ansvara för att utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser och så att återvändsgränder i studiegången undviks (Lpf 2.6).

Om en elev har uppenbara svårigheter att följa undervisningen på sitt studieprogram ska rektor vidta de åtgärder som behövs för att eleven ska kunna fortsätta studierna i gymnasieskolan. Det ska då övervägas om eleven ska gå om en eller flera kurser, byta till ett reducerat program eller ett annat nationellt program eller ett individuellt program (6 kap 14–15 §§ GyF). Skolan måste ha beredskap att flexibelt anpassa utbildningen så att elever som varit borta från undervisningen på grund av sjukdom eller kommer flyttande från annan ort kan ta igen missade moment (Lpf 1.2.14). Forskning visar att elever som kommit efter av sådana skäl löper större risk att avbryta studierna.

För att underlätta för eleverna att nå framgång i utbildningen och göra övergången mellan skolformerna mindre dramatisk bör barn- och ungdomsutbildningen ses som en helhet. Forskning visar ett starkt samband mellan låga studieresultat i grundskolan och ofullständig gymnasieutbildning. Forskning visar också att den så kallade gymnasiechocken, dvs en kraftig förändring av krav och arbetsformer vid övergång från grundskolan, är en förklaring till elevers studieavbrott.

Kommunen är skyldig att erbjuda gymnasieutbildning i form av specialutformade eller individuella program för ungdomar i kommunen – till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år – som inte har tagits in på något nationellt program i gymnasieskolan eller en likvärdig utbildning. Detsamma gäller dem som har tagits emot på en sådan utbildning men som har avbrutit den (5 kap 13 § SL).

Skolinspektionens bedömning

Huvudmannen erbjuder ett brett utbud av utbildningar inom kommunen. I några fall erbjuds elever att studera i någon näraliggande kommun med vilken huvudmannen har samverkansavtal. De senaste åren har efterfrågan på några yrkesförberedande program varit stort vilket lett till att alla inte har fått sitt förstahandsval. Sökande till NV har under en period varit lågt vilket lett till att elever med låg antagningspoäng har antagits. Konsekvenserna har blivit att behovet av särskilt stöd och risken för avbrott har ökat. Samtidigt betonar huvudmannen att man gör stora satsningar redan inom grundskolan för att förbättra sökbilden till naturvetenskapsprogrammet.

Skolan arbetar på flera sätt för att anpassa undervisningen och man ser detta som en viktig faktor för att eleverna ska nå målen. Av elevintervjuer framgår dock att det skiftar mellan programmen och att det inte är självklart att man har detta som utgångspunkt.

Beroende på antalet sökande anordnas studieplatser inom programinriktat individuellt program (PRIV). Det skiftar mellan åren och är företrädesvis de yrkesförberedande programmen som erbjuder detta. Individuellt program finns på skolan och arbetar utifrån förordningens intentioner att förbereda för nationellt program. Skolbesöket visar att lärarkompetensen inom IV är mycket god samtidigt som det påpekas att andelen avbrott från detta program är stor. Skolinspektionen konstaterar att det finns behov av att analysera detta faktum i syfte att öka andelen som studerar på nationellt program.

Skolinspektionen bedömer att det finns ambitioner att ha en öppen kommunikation med eleverna för att motverka avbrott. Samverkan med studie- och yrkesvägledaren framhålls som ett viktigt instrument. Elevernas bild är dock inte lika positiv utan mer skiftande och det framgår att de intentioner som framhålls från skollädares och lärare inte genomsyrar hela skolan. Det framgår också att skolan i första hand arbetar reaktivt och hänvisar till insatser som görs i samband med att en elev avser att göra avbrott.

Skolan har viss samverkan med grundskolan för att få information om elever som under tidigare utbildning har varit föremål för insatser beroende på behov av särskilt stöd. Någon utvärdering av huruvida detta har påverkat statistiken över andelen elever som gjort avbrott har inte gjorts.

Skolinspektionens samlade bedömning är att huvudmannen erbjuder ett brett utbud av utbildningar och försöker på olika sätt anpassa tillgången efter efterfrågan. Skolans beredskap för att förhindra avbrott fokuseras dock i alltför hög utsträckning på att skapa

Dnr 2008:350
8 (14)

lösningar för elever som redan gör avbrott istället för att arbeta förebyggande. Skolan använder heller inte den kompetens i tillräcklig omfattning som finns inom individuellt program i syfte att hitta faktorer som kan förhindra avbrott.

4. Goda vuxenkontakter och studie- och yrkesvägledning

Det är viktigt att eleverna har tillgång till goda vuxenkontakter på skolan med lärare och annan personal som engagerar sig i elevens utbildning, har höga förväntningar, har tilltro till elevens förmåga, är lyhörd för elevens behov, ser helheten i elevens situation och tar ansvar för att åtgärder vid behov vidtas. Forskning visar att studieavbrott är vanligare bland elever som saknar detta.

Skolans insatser för att främja elevens möjligheter att fullfölja utbildningen bör vara förebyggande och komma till stånd tidigt. Forskning visar att bristande förebyggande insatser och problem som åtgärdas för sent eller skjuts på framtiden är orsaker till studieavbrott.

Lärarna ska fortlöpande ge varje elev information om elevens utvecklingsbehov och framgångar i studierna och dessutom samverka med hemmen och informera om elevernas skolsituation och kunskapsutveckling (Lpf 2.5). Minst en gång per termin ska eleven ges en samlad information om sin kunskapssituation i form av utvecklingssamtal med den individuella studieplanen som grund (7 kap 19 § GyF).

Lärare bör ges tillfälle att skaffa särskild social och kulturell kunskap för att förstå och bemöta eleverna. Forskning visar att sådan kompetens är betydelsefull och att den inte alltid finns i den utsträckning som krävs.

Skolans lärare, liksom annan personal, ska samverka med varandra i arbetet med att nå utbildningsmålen och därmed förebygga studieavbrott (Lpf 2.1). Skolan bör arbeta med att påverka de värderingar som finns på skolan för att de inte ska motverka möjligheterna för elever att fullfölja utbildningen. Forskning visar att orsaker till studieavbrott finns i så kallad marginalisering av elever. Exempel är att individuella och vissa nationella program värderas lägre än andra och att elever i behov av särskilt stöd betraktas som avvikande. Forskning visar också att elever som inte inser värdet av utbildning utan anser arbete som mer givande i högre grad avbryter studierna. Eftersom elevens situation även påverkas av faktorer utanför utbildningen måste skolan vid behov samverka också externt, exempelvis med socialtjänsten kring elever med social problematik.

Rektor har ansvar för att studie- och yrkesorientering organiseras så att eleverna får vägledning för att göra hållbara val inom skolan och av fortsatt utbildning och yrke. Skolan ska motverka sådana begränsningar i valen som grundar sig på kön och på social eller kulturell bakgrund. Eleverna ska få en väl utformad introduktion till gymnasiestudierna och i varje ämne eller kurs och få stöd att formulera mål för sina studier. Varje elev ska i dialog med skolan göra upp en individuell studieplan och revidera den vid olika tillfällen under utbildningen. Skolan ska arbeta för att varje elev utvecklar sin självkännet och sin förmåga till individuell studieplanering samt att varje elev medvetet kan ta ställning till fortsatt studie- och yrkesinriktning på grundval av samlade erfarenheter, kunskaper och aktuell information. Studie- och yrkesvägledare ska ha utbildning för sin verksamhet (Lpf 2.4 och 2.6, 2 kap 6 § SL).

Studie- och yrkesorienteringen ska bedrivas så att avbrott motverkas och så att inte andra vuxna i skolan avhänder sig sitt ansvar för att eleven får möjlighet att fullfölja sin utbildning. Forskning visar att studie- och yrkesvägledare ibland främjar avbrott framför andra lösningar på elevens problem samt att hälften av de elever som avbröt studierna ångrar att de gjorde det. Forskning visar också att vissa lärare avhänder sig ansvaret för att hantera en elevs studieproblem genom att överlämna det till studie- och yrkesvägledaren samt att många elever inte haft någon kontakt med lärare om sina studieproblem innan de avbröt.

Skolinspektionens bedömning

Av dokumentation och intervjuer framgår att skolan hänvisar till de personer och yrkeskategorier som finns runt eleven, t.ex. mentor, studie- och yrkesvägledare, lärare, kurator etc. när man beskriver skolans sätt att arbeta med att minska andelen elever som gör avbrott. I samband med att eleverna väljer att göra avbrott förfogar skolan över olika åtgärdsalternativ. Det växlar mycket mellan programmen i vilken grad lärarna finns tillgängliga och flera hänvisar till mentors ansvar. Granskningen visar att det är olika hur såväl lärare, mentorer och elevvårdspersonal arbetar för att lösa elevernas problem. Något som indikerar att lärarna samverkar i ett förebyggande arbete i syfte att förhindra avbrott syns inte tydligt. Av elevintervjuer framgår att flera är mycket frågande till lärarnas förhållningssätt. Brist på stöd och möjligheter till samtal är faktorer som framkommer trots att flertalet har haft utvecklingssamtal utifrån förordningens krav. Lärarna som arbetar med individuella program framträder dock som goda exempel när det gäller vara tillgängliga och fungera som vuxenkontakter.

Skolan har resurser i form av utbildade studie- och yrkesvägledare men det saknas för skolan samordnade rutiner sätta in åtgärder i god tid. Av intervjuer framkommer att man ofta kommer in för sent och att tillgängligheten till studie- och yrkesvägledare skiftar mellan programmen. Samverkan med grundskolan har hittills inte fungerat tillfredsställande och åtgärder har satts in för att förbättra detta.

Skolinspektionen bedömer att det finns förutsättningar för att erbjuda goda vuxenkontakter inom skolan men att det växlar mellan programmen och mellan lärare. Rektor bör ta större ansvar för att eleverna har möjlighet till kontinuerlig kontakt med de vuxna som är avsedda att leda och stötta under utbildningen. Mentors uppdrag så som detta beskrivs bör kunna förverkligas genom att det tydligare förankras bland lärarna.

5. En god studiemiljö

Utbildningen bör vara utformad så att studiemiljön – elevernas arbetsmiljö – är trygg och ger lust att lära. Forskning visar att en negativ social skolsituation med bristande motivation, stress, mobbning och vantrivsel leder till skoltrötthet, som är en vanlig förklaring till studieavbrott.

Var och en som verkar inom skolan ska främja aktning för varje människas egenvärde och jämställdhet mellan könen (1 kap 2 § SL). Lärarna ska visa respekt för den enskilda eleven och i det vardagliga arbetet ha ett demokratiskt förhållningssätt (Lpf 2.2). Läraren ska

Beslut

Dnr 2008:350
10 (14)

stärka varje elevs självförtroende samt vilja och förmåga att lära. Läraren ska organisera arbetet så att eleven upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt (Lpf 2.1).

Ingen ska i skolan utsättas för någon form av kränkande behandling (Lpf 1.2). Var och en som verkar inom skolan ska aktivt motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbning och rasistiska beteenden (1 kap 2 § SL).

Eleverna ska ha inflytande över hur deras utbildning utformas, och lärarna ska utgå från att eleverna kan och vill ta personligt ansvar för sitt arbete i skolan (5 kap 2 § SL, Lpf 2.3). Forskning visar att elever som är delaktiga stärker motivationen, ansvarstagandet för studierna, självförtroendet och förmågan att lära. Lärarna ska planera undervisningen tillsammans med eleverna (Lpf 2.3). Skolans lärare ska se till att alla elever, oavsett kön och social och kulturell bakgrund, får ett verkligt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och innehåll i undervisningen samt uppmuntrar sådana elever som har svårt att framföra sina synpunkter att göra det (Lpf 2.3). Rektor ska verka för att skolans arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas (Lpf 2.6).

Elevernas skolarbete ska vara förlagt till måndag–fredag och så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt (3 kap 5 § GyF).

Skolinspektionens bedömning

Duveholmsgymnasiet är en relativt stor skola och man har på flera sätt försökt anpassa verksamheten och skapa en trygg miljö t.ex. genom att införa s.k. hemklassrum. På flera program görs också relationsfrämjande åtgärder i form av lägerskola i början av första årskursen. Detta har varit en positiv satsning och studiemiljö präglas i allmänhet av ett bra förhållningssätt mellan lärare och elever.

Det förekommer ett visst förebyggande arbete när det gäller studiemiljön i form av att elevvårdsteamet med bl.a. kurator besöker alla klasser och informerar om skolans lika-behandlingsplan. Av elevintervjuer framkommer dock att rutinerna när kränkningar uppstår bör förtydligas ytterligare.

Elevernas inflytande med avseende på att kunna påverka innehåll och planering av undervisningen växlar mycket och är upp till lärarna att erbjuda. Av intervjuer framgår att lärarnas förmåga och vilja att inbjuda till detta är mycket olika och inte alltid självklart.

Av elevintervjuer framkommer att det inte är ovanligt med stress p.g.a. att studierna inte är jämt fördelade. Detta får konsekvensen att prov hopas och eleverna får inte tid att förbereda sig. På några program förekommer att eleverna är frånvarande för att läsa inför prov. Skolan gör lite för att stävja detta och det finns elever som medger att det är en utbredd strategi för att förbättra det egna studieresultatet.

Skolinspektionen bedömer att skolan i allmänhet präglas av en god studiemiljö men rektorn bör i större utsträckning skapa förutsättningar för ett ökat elevinflytande i undervisningen och initiera ett förebyggande arbete för att motverka ungdomarnas stress.

6. Anpassning till individen inom ordinarie undervisning

Skolan ska låta varje enskild elev finna sin unika egenart (Lpf 1.1). Alla elever ska få stimulans att växa med uppgifterna och möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar (Lpf 1.2.13). Lärarna ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt organisera arbetet så att eleven utvecklas enligt sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga (Lpf 2.1).

Rektor skall verka för att undervisningens uppläggning, innehåll och arbetsformer anpassas efter elevernas skiftande behov och förutsättningar (Lpf 2.6). Forskning visar att individanpassningen av undervisningen är mindre i gymnasieskolan än i grundskolan. Att undervisningen anpassas till individen är inte detsamma som individuellt – enskilt – arbete. Forskning visar att strävan efter individuell anpassning ibland leder till enskilt arbete, som inte behöver vara en ändamålsenlig arbetsform för att nå mål i läroplan och kursplaner.

Mängden tid för elevernas lärande i olika kurser bör anpassas till deras individuella förutsättningar, behov och mål, i stället för en schablonmässig fördelning av undervisningstiden utifrån kursernas gymnasiepoäng och i lika mängd för alla elever. Det bör också finnas en verklig möjlighet för eleverna att genomföra utbildningen i olika takt (5 kap 4c–4d §§). Skolan ska sträva efter flexibla lösningar för organisation och arbetsformer, och tidsutläggningen för elevernas lärande bör vara möjlig att förändra efter hand som elevernas behov och studieresultat utvecklas (Lpf 1.2.14).

Läroplanens kvalitetskrav syftar bland annat till att undervisningen ska utformas så att eleverna upplever den som meningsfull och attraktiv. Forskning visar att elevers ibland negativa erfarenheter av undervisningen ökar risken för att de avbryter studierna. Det kan t ex handla om för teoretiskt inriktad undervisning och för hög studietakt som bidrar till studietrötthet). Undervisningen ska präglas av variation och lärarna ska låta eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer (Lpf 2.1 och 2.3). Skolan ska låta kunskap komma till uttryck i olika former – såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet – som förutsätter och samspelar med varandra. Undervisningen får inte ensidigt betona den ena eller den andra kunskapsformen (Lpf 1.2).

Eleverna ska ges möjlighet att få överblick och sammanhang över kursgränserna samt att reflektera över sina erfarenheter och tillämpa sina kunskaper (Lpf 1.2.11). Skolan ska ta till vara de kunskaper och erfarenheter som eleverna har från annat håll än skolan. (Lpf 1.2.12). Lärarna ska i undervisningen utnyttja kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång (Lpf 2.1). Undervisningen i kärnämnen bör anpassas till programmets karaktär, så kallad infärgning. Forskning visar att betyget Icke godkänt är särskilt vanligt i kärnämnen på yrkesförberedande program och att de låga resultaten bland annat beror på arbetssätt och undervisningens inriktning. Eleverna ska i skolan få utveckla sin förmåga att ta initiativ och ansvar och att arbeta och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra. (Lpf 1.2.3). Den värld eleven möter i skolan och det arbete eleven deltar i är utformat så att det förbereder för livet efter skolan (Lpf 1.2). Eleverna tränas i att tänka kritiskt, granska fakta och förhållanden och inse konsekvenserna av olika alternativ samt i att närma sig ett allt mer

Beslut

Dnr 2008:350
12 (14)

Skolinspektionens bedömning

Duveholmsgymnasiets specialpedagoger inventerar alla elever i årskurs 1 i svenska och matematik för att kunna erbjuda stöd och informera övriga lärare om elevernas behov. Specialpedagogerna har också samtal med ansvariga lärare hur man bäst kan anpassa undervisningen efter elevernas behov. Av intervjuer framkommer att det finns projekt där lärarna samverkar inom programmet för att hitta lösningar. Detta är dock inte allmänt förekommande och är sällan programöverskridande. Granskningen visar att infärgning och ämnesövergripande undervisningen skiftar mellan programmen. En anpassning görs i form av att s.k. stödtimmar är utlagda i kärnämnen och det finns tillgång till läromedel i syfte att hjälpa eleverna.

Skolinspektionen bedömer att skolan på flera sätt har ambitionen att anpassa undervisningen till elevernas behov. Det är dock inte självklart i alla program och i all undervisning att detta ska finnas. Rektorn bör förvissa sig om vilka insatser som ska sättas in för att förbättra likvärdigheten inom skolan i detta avseende. Det bör också göras en utvärdering av de insatser som gjorts för att kunna analysera och förbättra anpassningen av undervisningen.

7. Särskilt stöd efter varje elevs behov

Elever med svårigheter ska ges särskilt stöd av skolans lärare (Lpf 2.1). Rektor ska agera för att undervisningen utformas så att elever som behöver särskilt stöd och hjälp får det (Lpf 2.6). En elev ska ges stödundervisning om det kan befaras att han eller hon inte kommer att nå kunskapsmålen i kursplanerna, har uppdrag som elevföreträdare och behöver ta igen förlorad undervisningstid till följd av uppdraget eller av andra skäl behöver särskilt stöd (8 kap 1 § GyF). En elev som behöver det ska få studiehandledning på sitt modersmål (8 kap 5–6 §§ GyF).

Rektor ska se till att ett åtgärdsprogram utarbetas för varje elev för vilken det framkommit behov av särskilt stöd (8 kap 1a § GyF). I åtgärdsprogrammet ska det framgå hur skolan avser arbeta för att tillgodose elevens behov och hur åtgärderna kommer att följas upp och utvärderas. Stödbehov – och risk för att eleven inte kommer att fullfölja sin utbildning – bör upptäckas så tidigt som möjligt och skolan måste ha rutiner för att identifiera elever i behov av särskilt stöd.

Hög frånvaro är ofta ett tecken på svårigheter i studierna, och skolan måste systematiskt följa upp elevernas frånvaro och utreda orsakerna till den. Om en elev utan giltig anledning uteblir från skolarbetet ska rektor, om eleven är under 18 år, se till att en kontakt upprättas mellan skolan och elevens vårdnadshavare (6 kap 20a § GyF). Forskning visar att studieavbrott ofta föregås av hög frånvaro.

Särskilt stöd ska ges i alla kurser där eleven riskerar att inte nå målen. Stödet ska vara inriktat mot elevens behov och problem, ha tillräcklig omfattning för att nå målen och sättas in i god tid. Forskning visar att stödet är mer bristfälligt i gymnasieskolan än i grundskolan. Forskning visar också att elever som avbrutit sin utbildning efterfrågar särskilt stöd som bättre hade svarat mot just deras behov och svårigheter samt att stödet till dem kommit för sent, haft för liten omfattning eller till och med saknats, framför allt i karaktärsämnen och i kärnämnen utöver matematik, engelska och svenska; endast 15 procent

av dem som avbrutit studierna hade tagit del av särskilt stöd. Stödinsatserna måste vara ändamålsenliga och nå effekt. Det är nödvändigt att kontinuerligt utvärdera de insatser som görs, utifrån målen som de är inriktade på och de resultat som nås.

I första hand ska särskilt stöd ges inom eller i nära anslutning till den ordinarie undervisningen och inom ramen för ett nationellt eller specialutformat program, om eleven tagits in på ett sådant. Stödet ska så långt möjligt vara proaktivt och inte primärt ordnat som korrigering efter att undervisningen i en kurs slutat och eleven fått betyget Icke godkänt. Särskilt stöd ska inte utformas så att kursens innehåll reduceras eller svårighetsgraden sänks. Forskning visar att detta i bland förekommer till och med för en hel klass, framför allt i kärnämnen på yrkesförberedande program. Reducerat program eller övergång till ett individuellt program får inte vara en ersättning för särskilt stöd. Forskning visar att de individuella programmen i bland används på det sättet.

Skolinspektionens bedömning

Av lärarintervjuer framgår att eleverna själva är bärare av information om sig själva. Detta innebär att det i flera fall saknas information om vilka insatser som funnits under grundskoletiden. Som tidigare nämnts görs dock en inventering av elevernas förmåga i svenska och matematik i årskurs 1. Skolan har goda förutsättningar i form av elevvårdsteam och specialpedagoger som arbetar både operativt och förebyggande. Det framkommer dock att insatser behövs för att eleverna ska känna sig motiverade till det särskilda stöd som erbjuds. Mycket ligger på elevens eget ansvar och är kopplat till mentors ansvar att stötta och hitta vägar till hjälp.

Av intervjuer framkommer att det finns god kunskap om detta bland de lärare som undervisar inom individuellt program. Deras kunskap används inte inom övriga program utan framstår som i viss mån isolerad från övriga skolan.

Skolan präglas av att vara flera olika kulturer under samma tak när det gäller organiseringen av det särskilda stödet. Skolinspektionens bedömning är att rektor i större omfattning bör försäkra sig om att alla elever tillgång till särskilt stöd i samtliga ämnen.

Samlad bedömning av förmågan att få alla elever att fullfölja utbildningen

Av statistiken över skolans resultat framgår att andelen elever totalt, d.v.s. inklusive individuella programmet, som erhållit slutbetyg efter 4 år är lägre i jämförelse med riket. Däremot ligger värdet över riket om man exkluderar IV. Även andelen elever som når behörighet till högskola inom 4 år är högre än riket om man inte räknar med det individuella programmet. Andelen elever med lägst betyget Godkänt i alla kurser inom 4 år är över riket i övrigt exklusive IV men är strax under om detta program inkluderas. Den genomsnittliga betygspoängen är i jämförelse med riket lägre för samtliga kategorier även om värdet exkluderar IV är något högre.

Beslut

Dnr 2008:350
14 (14)

Tendensen över resultatet för elever som startade utbildningen mellan åren 2001 och 2004 är att meritvärdet från grundskolan har ökat något medan de variabler som används inom gymnasieskolan, d.v.s. andel med slutbetyg, andel behöriga till högskola samt lägst betyget Godkänt i alla kurser, har sjunkit. Även den genomsnittliga betygspoängen har en fallande tendens under tidsperioden trots att värdet för riket har varit konstant.

Skolinspektionen bedömer att Duveholmsgymnasiet har förutsättningar i form av resurser för att erbjuda en gymnasieutbildning utifrån styrdokumentens krav. Det saknas dock stöd från huvudmannens sida i form av tydliga strategier för att fullgöra uppdraget. Skolan bör analysera de insatser som görs för att förbättra likvärdigheten när det gäller såväl anpassning av studierna som erbjudandet av särskilt stöd och elevinflytande.

Huvudmannens redovisning

Skolhuvudmannen ska senast den 7 oktober 2009 till Skolinspektionen inkomma med en redogörelse dels för vilka initiativ som tagits för att förbättra kvaliteten i de avseenden som uppmärksammats genom kvalitetsgranskningen, dels för hur insatserna avses leda fram till uttryckliga kvalitetsförbättringar.

Huvudmannens redogörelse sänds per e-post till den inspektör som undertecknat beslutet nedan till höger, under adress fornamn.efternamn@skolinspektionen.se

Vid ett senare tillfälle avser Skolinspektionen att följa upp effekterna av de insatser som huvudmannen och skolan vidtagit med anledning av den genomförda kvalitetsgranskningen samt hur huvudmannen och skolan säkerställt uppnådda resultat.

På Skolinspektionens vägnar

Anna Westerholm
Avdelningschef

Anders Kennberg
Undervisningsråd

I ärendets slutliga handläggning har också undervisningsråden Leif Magnusson och Per Andersson deltagit.